

Atsakymus į klausimus paruošė Alytaus kredito unijos valdybos pirmininkas Zenonas Anušauskas. Tai tik asmeninė, arba tik Alytaus kredito unijos nuomonė, o ne viso kredito unijų judėjimo.

Apie Alytaus kredito uniją

Alytaus kredito unija, prieš 10 metų, įkūrė Alytaus rajono ūkininkai. Jie kūrė kredito uniją su viltimi, kad galės pasiskolinti palankesnėmis sąlygomis nei bankuose ir jausis saugesni, patekę į nenumatytas aplinkybes, kurios silpnintų jų galimybes vykdyti įsipareigojimus savam kooperatyvui. Kad ne taip greitai bus paleisti per „plaktuką“, ir galės tikėtis paskolos gražinimo termino atidėjimo.

Alytaus kredito unija – tai planavusių ar planuojančių pasiskolinti, pasiskolinusių ir sugrąžinusių paskolas **sąjunga**. Tai kooperatinė kreditavimosi įstaiga. Kooperatyvai kuriami bendrai spręsti bendras verslo problemas: apsirūpinimo žaliavomis (tiekimo problemai), produkcijos perdirbimo bei realizavimo ir kitoms problemoms. Alytaus kredito unija įkurta tam, kad spręstų kredito unijos (kooperatyvo) narių kreditavimosi (skolinimosi) poreikius. **Tai kolektyvinio apsirūpinimo kreditais kooperatyvas. Tai alternatyva visiems, įskaitant ir kooperatinius, bankams.**

Iki 2009 m. Alytaus kredito unijos nariais galėjo būti tik žemės ūkio veikla užsiimantys fiziniai ar juridiniai asmenys. Po 2009 01 01, įsigaliojus naujam Kredito unijų įstatymui, Alytaus kredito unijos nariais gali būti ir Alytaus miesto bei rajono gyventojai ir juridiniai asmenys.

Alytaus Kredito unija – tai organizacija (sąjunga), vienijanti kreditavimosi (skolinimosi) poreikį turinčius asmenis, kurie turi įvairiausių sumanymų ir iniciatyvos gerinti savo bei aplinkinių gyvenimo kokybę, investuodami į gamybą ar paslaugas, kurdami darbo vietas ir kuriems trūksta investicinių arba apyvartinių lėšų. Todėl šis kooperatyvas ir vadinasi KREDITO unija (sąjunga). Nors Alytaus kredito unijoje atsakingais šeiminkais yra besiskolinantys ūkininkai, jie formuoja pagrindinį kapitalą ir už viską atsako, tačiau indėlininkai unijoje yra gerbiami ir mylimi. Besiskolinantys nariai yra dėkingi indėlininkams už pasitikėjimą ir už indėlius mokamos didesnės palūkanos nei bet kuriame banke Alytuje ir kad indėlininkai jaustųsi saugūs jų indėlius besiskolinantys savo lėšomis draudžia Valstybės įmonėje „Indėlių ir investicijų draudimas“. Alytaus kredito unijoje veikia principas - vienas besiskolinantis atsako už visus, o visi kiti besiskolinantys atsako už bet kurį vieną. Visi besiskolinantys solidariai atsako už bet kurį besiskolinantį savo pajais. Jei kuris nors pasiskolinęs negalėtų gražinti paskolos ir dėl to unija patirtų nuostolį, visi kiti nusiteikę aukoti savo pajus nuostoliui padengti. Visi besikreipiantys dėl

paskolų apie tai yra informuojami žodžiu ir duodama paruošta rašytinė informacija. Jie sąmoningai, prieš imdami paskolas, papildomai išperka unijos pajų, taip išreikšdami pasitikėjimą kredito unija ir prisiimdami atsakomybę už saugią unijos veiklą. Taip visi besiskolinantys, tam laikotarpiui kol naudojasi kredito unijos paskola, tampa atsakingu, laikinu kredito unijos šeimininku.

Kredito unija auga labai lėtai. Jos aktyvai per 10 metų dar nesiekia **5 Mln.** Lt. Toks lėtas augimo tempas yra dėl, to kad besiskolinančio asmens pajus turi būti ne mažesnis kaip **15 proc.** nuo suteikiamos paskos. Toks sprendimas yra priimtas visuotiniame narių susirinkime, tik įkūrus kredito uniją. Pajus daugiausia skiriamas paskutinėms paskolos įmokoms dengi arba gražinamas išmokėjus visą paskolą. Tai mažina kredito unijos patrauklumą ir konkurencingumą. Nors kredito unija dirba ne dėl pelno, o savo narių naudai, tačiau žino, kad nuostolingai dirbi irgi negali. Todėl stengiamasi išlaikyti optimalų, 1 proc. metinį pelningumą.

Su Lietuvos banko viešai diskusijai pateiktame dokumente išsakytais pastebėjimais kredito unijų sektoriuje, **sutinkame**. Aprašomi pastebėjimai yra **teisingi**, tačiau ne visi jie yra problema. **Nesutinkame**, kad dabartinis kredito unijų kapitalo formavimo ir naudos paskirstymo principas yra blogas. Kaip problema įvardijama kredito unijų kapitalo nestabilumas. Neva kapitalą formuojantys besiskolinantys, gražinę paskolą dažniausia pasiima ir savo pajus. Tai tikrai ne problema. Galvojame, kad nėra stabilesnio kapitalo formavimo būdo kaip surišant jį su paskolomis. Iš patirties žinom, kad kapitalo dydis daug lėčiau mažėja nei paskolų portfelis. Dauguma besiskolinančių pajų pasilieka paskutinėms įmokoms dengti arba pasiima, ar net ir nepasiima visiškai išmokėję paskolas. Planuojantys ateityje naudotis kredito unijos kreditais palieka pajų ateičiai. Toks kapitalo formavimo principas, koks yra dabar, yra geriausias ir leidžia sukaupti pakankamai stabilaus kapitalo. Alytaus kredito unija, planuojanti savo veiklą, turi pakankamą kapitalo pakankamumo rodiklio rezervą.

Atsakymai į klausimus

K1 Kodėl svarbu, kad Lietuvoje būtų būtent kooperatiniais pagrindais veikiančių kredito įstaigų ? Koks jų vaidmuo Lietuvos finansų sistemoje, kuo jis išskirtinis?

Taip, labai svarbu, reikia, kad Lietuvoje veiktų sava, lietuviška, kredito įstaigų sistema, kaip alternatyva užsienietiškiems akciniam bankams dėl to, kad vartotojai (kreditų ėmėjai) turėtų pasirinkimą ir, nors dalinai būtų sudaryta konkurencija bankams. Geriausia, kad tai būtų

kooperatiniais pagrindais veikiančios kreditavimo įstaigos. Jų vaidmuo (misija) - sudaryti konkurenciją užsienietiškiems bankams, kad laimėtų Lietuvos vartotojas - kreditų ėmėjas. Tačiau Lietuvoje gali ir turi veikti abiejų modelių kooperatinės kredito įstaigos: tiek **kredito unijos** tiek **kooperatiniai bankai**. Pirmiausia turi veikti kredito unijos. Bet, jei yra poreikis, gali kurtis ir kooperatiniai bankai.

K2 Ar pritariate, kad kredito unijos turėtų nedelsiant stiprinti kapitalą, didžiąją tvaraus kapitalo dalį kaupdamos iš uždirbto pelno ?

Pritariu, kad unijos stiprintų savo kapitalą (atsargas) iš pelno, tačiau tai vyktų ne nedelsiant, o palaipsniui. Kad išlaikyti konkurencingumą rinkoje ir nepažeisti veiklos principo „ne dėl pelno, o savo narių naudai“

K3 Ar pritariate kintamos grąžos indėlių koncepcijai ?

Nepritariu, nes tai iš esmės tas pats, kas **akcija** akcinėje bendrovėje. Didelė dalis indėlininkų iš kredito unijų pasitrauks. Likusi, maža dalis, bet didelių indėlininkų, sieks kuo didesnio pelno, kuo daugiau nuplėšti nuo besiskolinančių ir tai jau neatitiks kredito unijos sąvokos, vertybinių nuostatų vieni kitiems padėti, ir nederės su kredito unijų veikimo principais. Tai jau būtų ne kredito unijų, o kooperatinio banko modelis.

K4 Kaip kitaip kredito unijos galėtų sukaupti pakankamą, tvaraus, nuostolius leidžiančio padengti kapitalo atsargą ?

Alytaus kredito unija sutiktų:

1. kad įstatymu būtų padidintas besiskolinančiojo minimalus pajaus dydis nuo 10 proc. iki 15 proc. Kad pajus būtų skiriamas tik paskutinių paskolos įmokų dengimui arba grąžinamas tik visiškai atsiskaičius su kredito unija.

2. kad pelnas niekada nebūtų dalinamas už pajus dividendų pavidalu, o tik dedamas į rezervą. Pelno dalijimosi galimybės kredito unijose neturėtų būti. Visas uždirbamas pelnas, visada turėtų būti dedamas tik į rezervą. Kredito unijų įstatyme neturėtų būti numatyta pelno dalijimosi tvarka ir galimybė. Tą vietą iš Kredito unijų įstatymo projekto reikėtų išimti. Kredito unijų pelnas turi būti dedamas tik į rezervą, arba jo nesiekama. Galėtų būti gerinamos nariams sąlygos skolintis, galėtų būti plėtojamos pagalbos, paramos galimybės nariams, tačiau jokių būdu negali būti daromas iš jų verslas. Kredito unija turi dirbti pelningai, taip stiprindama savo narių pasitikėjimą ja, tačiau pelnas, skirtingai nei akcinėje bendrovėje, neturėtų būti skirstomas proporcingai pajų ar apyvartos

daliai, o tik kaupiamas rezervuose iki reikiamo lygio, kad atsitikus bet kokiam nenumatytam atvejui kredito unija galėtų padengti savo nuostolius. **Todėl kredito unijoje pelnas (kaip ir viešojoje įstaigoje) neturėtų būti dalijamas jos dalininkams.**

K5. Ar palaikote pasiūlymą didinti kredito unijų patiriamų palūkanų sąnaudų valdymo galimybes ir narių įsitraukimą į valdymą, subalansuojant kintamosios gražos indėlių ir kitų finansavimosi priemonių santykį ?

Pritariame idėjai, kaip vienai iš galimybių, kurią atsargiai galėtų išbandyti kredito unijos. Svarbu, kad tai nebūtų privaloma visoms kredito unijoms ir kad tas neiškreiptų pagrindinės kredito unijos idėjos. Kad kredito unijos neišsigimtų į kooperatinius bankus. Į valdymą turi būti įtraukiami ne indėlininkai, o besiskolinantys. Jie turi prisiimti visą atsakomybę už saugią kredito unijos veiklą. Ši priemonė atsakingos narių grupės į valdymą neįtraukia ir jų nemotyvuoja.

K6. Gal matote kitų efektyvių priemonių, kaip sumažinti indėlių palūkanų našta kredito unijų veiklos pelningumui ir paskatinti narių įsitraukimą į unijos valdymą.

Indėlių palūkanų normą diktuoja rinka. Tačiau daugumai indėlininkų svarbu ne tik palūkanų už indėlį norma, bet ir indėlių saugumas. Indėlininkus pakankamai motyvuoja galimybė dalyvauti kredito unijos valdyme dalyvaujant Visuotiniuose kredito unijos narių susirinkimuose, kur pateikiamos visos kredito unijos veiklos ataskaitos ir veiklos rizikos rodikliai. **Indėlių palūkanų našta** kredito unija turi valdyti neprisiimdama per daug indėlių, t.y. per veiklos efektyvumą. Indėlių turi būti prisiimama tik tiek, kiek yra poreikis kokybiškoms, gerai užtikrintoms paskoloms suteikti ir ne daugiau. Turi būti palaikomas optimalus, o ne per didelis likvidumas.

Į kredito unijos valdymą turi įsitraukti (būti įtraukiami) ne indėlininkai (indėlininkai turi jaustis saugūs ir būti ramūs), o besiskolinantys. Jie yra atsakingi kredito unijų šeimininkai, jie turi kontroliuoti kaip valdoma unija, kaip suteikiamos paskolos, kaip valdomi kredito unijos veiklos rizikos rodikliai ir t.t. Juk jie savo pajais atsako už saugią kredito unijos veiklą.

Žmones dalyvauti veikloje motyvuoja galima nauda ir atsakomybės jausmas. Tam, kad daugiau narių įsitrauktų į kredito unijos valdymą, jiems turi būti išaiškinta jų atsakomybė ir galima nauda. Kredito unijų administracijos darbuotojai turi paruošti rašytinę, tikslią ir suprantamą informaciją besiskolinantiems unijos nariams apie pajų reikšmę, apie jų atsakomybę ne tik už save, bet ir už visą kredito unijos saugią veiklą ir, kad besiskolinantys žinotų kokią jie gali gauti naudą aktyviai dalyvaudami kredito unijos valdyme. Įstatymu neturėtų būti ribojamas besiskolinančiųjų narių dalyvavimas valdyme, tačiau valdymo organų narių pajus turėtų būti gražinamas (mažinamas)

tik įvertinus kredito unijos paskolų portfelio kokybę bei kitus veiklos rizikos rodiklius ir tik metams pasibaigus, visuotiniam narių susirinkimui pritarus.

K7. Ar palaikote siūlymą kredito unijoms jungtis į kooperatinius bankus ?

Kooperatiniai bankai, nors tai kooperatinės kredito įstaigos, tačiau tai priešingi kredito unijoms dariniai. Tai kolektyvinio investavimo, o ne kolektyvinio apsirūpinimo kreditais kooperatyvai. Kooperatinio banko savininkais yra investuotojai, o ne besiskolinantys. **Todėl kooperatinis bankas yra priešingas (atvirkštinis) kredito unijai, kurių atsakingais šeimininkais ir didžiausiais pajininkais yra besiskolinantys nariai.**

Kredito unijų sistemoje visiškai neturėtų būti vartojama kooperatinio banko sąvoka. Skaitant Kredito unijų įstatymo nuostatų pakeitimo įstatymo projektą ir LB paruoštą viešai diskusijai dokumentą jaučiasi kredito unijų tapatinimas su kooperatiniais bankais. Tai ką tikriausia turi galvoje šių dokumentų kūrėjai, Lietuvoje jau yra. Tai Lietuvos Centrinė kredito unija, kuri ir atlieka labai artimą kooperatiniam bankui misiją. Gal būt reikia išplėsti jos teises ir padidinti į LCKU susijungusių kredito unijų atsakomybę už visus. Naujų, priešingų kredito unijoms darinių kūrimas kredito unijų pagrindu, labai pažeistų teisingumą ir konkurencingumą. Sukurtas kredito unijas perimtų kita interesų grupė, šeimininkų teisių užgrobimo (aneksijos) būdu. Alytaus kredito unija yra nusiteikusi prieš tokį kredito unijų užgrobimą.

K8. Ar pritariate nurodytam kooperatinio banko veiklos principui, užtikrinančiam visišką jo narių (kredito unijų) savitarpio finansinę atsakomybę ?

Pritariu, tačiau tai turėtų būti atskiras kooperatinių bankų įstatymas ir su kredito unijomis nieko bendro neturėtų būti. Pagal tokį principą ir pagal atskirą įstatymą gali kurtis kooperatiniai bankai, užtikrinantys visišką savo skyrių savitarpio finansinę atsakomybę. Tačiau su kredito unijomis tai nieko bendro neturėtų būti.

K9. Kokių matote kitų būdų, leidžiančių užtikrinti efektyvų į kooperatinius bankus nesijungiančių kredito unijų valdymą, stipresnę unijų tarpusavio pagalbą ir efektyvesnę rizikos pasidalijimą ?

Dauguma kredito unijų yra apsijungusios į Lietuvos Centrinę kredito uniją. Ji veikia pagal artimą kooperatiniam bankui modelį. Reikia stiprinti jos misiją ir į ją apsijungusių kredito unijų atsakomybę už visas kitas apsijungusias kredito unijas.

Nesijungiančių į LCKU kredito unijų **valdymą**, kaip ir susijungusių į LCKU, siūlau stiprinti, įtraukiant į valdymą kuo daugiau pasiskolinusių ar besiskolinančių narių, kurie privalo jausti atsakomybę už saugią kredito unijos veiklą, atsakydami savo pajiniais įnašais, kurių

atsiėmimo (maŒinimo) galimybė turi bti ribojamos. Jie turi bti tikraisiais kredito unijų Œeiminkais su savo atsakomybe uŒ jos veiklą.

Stipresnė tarpusavio pagalba ir efektyvesnis rizikos pasidalijimas visų kredito unijų gali bti per Indėlių ir investicijų draudimo fondą. „Indėlių ir investicijų draudimas“ turi Œiūrėti ką draudžia ir uŒ tai prisiimti atsakomybę. Turi nuolat kontroliuoti draudžiamų kredito įstaigų veiklą ir įsijungti (suveikti) ne tik tada, kai kredito įstaigai paskelbiamas bankrotas, bet veikti ir kaip likvidumo palaikymo bei stabilizacijos fondas. Jo misija turi bti išplėsta. **Tai užtikrintų stipresnę visų unijų tarpusavio pagalbą ir efektyvesnį rizikos pasidalijimą?**

Indėlių draudimo sistemos funkcija.

- ⦿ Indėlių draudimo sistema pirmiausia siekiama apsaugoti bankus nuo masinio indėlių atsiėmimo pavojaus, kylancio dėl indėlininkų panikos ir kitų išorės prieŒasčių t.y. SumaŒinti bankų likvidumo riziką, taip pat garantuoti indėlininkų finansinį saugumą.
- ⦿ Indėlininkų draudimo sistema-viena iš pagrindinių priemonių bankų likvidumui ir mokumui palaikyti bei reguliuoti.

Ar tikrai taip veikia Œiandieninė indėlių draudimo sistema ?

K10. Kokiomis priemonėmis galima sustiprinti kredito unijų valdymo ir vidaus kontrolės sistemą ?

Skatinant ir didinant visų kredito unijos narių atsakomybės jausmą. Informuojant juos apie jų atsakomybę ir galimas pasekmes. Nėra efektyvesnės vidaus kontrolės sistemos kaip aktyvūs, jaučiantys atsakomybę kredito unijos (kooperatyvo) nariai. Tai efektyviausia vidaus kontrolės sistema. Turi bti kuo didesnis dėmesys unijų narių informavimui.